

АКТИВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ НАСТАНОВ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5140>

ОСТАПЕНКО Ірина Віталіївна

кандидат психологічних наук, ,
завідувач лабораторії психології
політичної поведінки молоді,
Інститут соціальної та політичної
психології Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Оксана Миколаївна СКНАР

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
лабораторії психології політичної
поведінки молоді, Інститут
соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних
наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. До фестивалю науки вчені лабораторії психології політичної поведінки молоді Інституту соціальної та політичної психології НАПН України провели практичне заняття «Візуалізація уявлень про справжнього українця та псевдоукраїнця» для студентів Академії мистецтв імені Павла Чубинського. Практичний захід було організовано з метою активізації національно-патріотичних настанов молоді. Використано засоби візуалізації та методи групової дискусії. Практичне заняття 18 травня 2023 р. провели завідувач лабораторії Остапенко Ірина Віталіївна та старший науковий співробітник Скнар Оксана Миколаївна. Для активізації національно-патріотичних настанов молоді використано проєктивну техніку колаж. Одній групі студентів було запропоновано створити колаж, що репрезентує уявлення про справжнього українця, а іншій – про псевдоукраїнця. Студенти мали підписати кожний візуальний образ у створеному колажі. Вибір картинок та їх розташування були результатом обговорення в групі. Методика дала змогу в підсумку ідентифікувати цінності, які репрезентували візуальні образи (картинки), та активізувати рефлексію щодо національно-патріотичних настанов.

Ключові слова: візуалізація; методика колажів; національно-патріотичні настанови молоді.

До фестивалю науки вчені лабораторії психології політичної поведінки молоді Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України провели практичне заняття «Візуалізація уявлення про справжнього українця та псевдоукраїнця» для Академії мистецтв імені Павла Чубинського.

Практичний захід було організовано з метою активізації національно-патріотичних настанов молоді. Використано засоби візуалізації (методика колажу) та методи групової дискусії. Практичне заняття 18 травня 2023 р. провели завідувач лабораторії *Остапенко Ірина Віталіївна* та старший науковий співробітник *Скнар Оксана Миколаївна*.

Для активізації національно-патріотичних настанов молоді використано проективну техніку *колаж*. З процедурної точки зору, колаж — це техніка, що полягає у приклеюванні чи прикріпленні будь-яким іншим способом (наприклад, за допомогою скотчу, скріпок, степлера, пластиліну тощо) на основу (найчастіше паперову) найрізноманітніших «вирізків», тобто друкованих зображень, що продукують соціальні проекти (фотографій, зображень з журналів, газет, листівок, плакатів, а також якихось їхніх деталей, слів, букв, символів) на задану тему. Саме тому його

ще називають «мистецтвом наклеєних картинок». Інколи колаж доповнюють словами, фразами, написами, фотографіями, кольорами; домають як окремі елементи колажу, які учасники не знайшли в журналах чи газетах, так і цілі малюнки; створюють фон тощо.

Цю техніку можна застосовувати одночасно і для активізації рефлексії, і як діагностичний інструмент. Акцентуючи на діагностичних можливостях техніки колаж, психологи зазначають, що цей метод дає змогу прояснити особистісні переживання, визначити психологічний стан та дослідити певні аспекти життєвого досвіду людини, які проявляються у її візуальних репрезентаціях. Крім того, застосування такої проективної методики передбачає використання спеціальної інтерпретаційної схеми, що її розробив О.П. Соснюк (Соснюк, 2012). Водночас незалежно від форми використання зазначеної техніки (індивідуальна, групова) у психолога завжди залишається можливість розгорнутого діалогу з молоддю. У рамках практичного заняття одній групі студентів пропонували створити колаж, що візуалізує їхнє уявлення про справжнього українця, іншій групі — колаж, що візуалізує уявлення про псевдоукраїнця.

Під час створення колажів було застосовано проективну методику «*Географія візуальних образів*», що надає певні переваги, пов'язані з її процедурними та конструктивними особливостями. Наводимо стислий опис інструкції до створення колажу (за методикою «Географія візуальних образів»):

1) обираєте 12-20 картинок, які розкривають ваше розуміння кожного поняття (справжній українець, псевдоукраїнець);

2) розміщуєте в центрі картинку/ки (але не більше п'яти), які найкраще передають сутність поняття;

3) решту картинок розміщуєте, рухаючись за стрілкою годинника та починаючи з правого верхнього квадрату;

4) розмістити картинки потрібно в центрі, правому верхньому, потім нижньому правому, нижньому лівому кутах та останніми розміщуються картинки в лівому верхньому куті;

5) всі картинки потрібно підписати (що вони означають, на вашу думку);

6) вибір картинок та місце їх розташування попередньо обговорюють у групі. Це має бути результатом саме групового рішення.

Необхідні матеріали:

1) набори журналів, газет, листівок, плакатів та будь-яких інших картинок, кольорова крейда чи олівці;

2) ножиці для вирізання зображень;

3) клей, степлер, скотч, скріпки (для кріплення);

4) папір для основи (ватман).

Невеликій групі в 4-6 осіб достатньо 1 листа ватману, для 6-8 учасників можна запропонувати склеїти 2 листи (або розділитися на 2 підгрупи). Групу від 9 осіб доцільно розділити на мікрогрупи, кожна з яких створюватиме свій колаж. У нашому випадку перша група студентів нараховувала 6, а друга — 7 осіб. На роботу відведено приблизно 30-40 хвилин.

Для створення колажу студентам було запропоновано підписати кожний візуальний образ, щоб знати, яке значення вкладають у нього саме вони. Підписи до зображень також були предметом обговорення в групі. Спільна групова робота сприяє розвитку вміння обговорювати поставлене завдання, визначати шляхи його виконання, спільно вирішувати завдання, а також згуртуванню, єднанню групи, налагодженню внутрішньогрупової взаємодії, розвиває креативність мислення, веде до розвитку толерантності до будь-яких відмінностей: інших поглядів, думок, позицій. Подальше обговорення робіт у групі сприяє також розвитку рефлексії учасників та критичності мислення (Скнар, 2017).

Кожна група презентувала створені колажі, що дало змогу структурувати уявлення про справжнього українця та псевдоукраїнця, а також виявити специфіку прояву базових конструктів національної самосвідомості студентської молоді в площинах раціонального, емоційного та життєвого досвіду, творчої пізнавальної активності (Остапенко, 2014; Соснюк & Остапенко, 2017).

Аналіз та обговорення можна здійснювати на кількох рівнях:

- спираючись на запитання та критерії оцінки колажів;

- стосовно особливостей взаємодії учасників у групі.

Групова творча робота над створенням спільного колажу дає змогу, окрім усього іншого, виявити специфіку взаємодії учасників у групі. Спостерігаючи (або знімаючи відео), а потім обговорюючи з учасниками групи особливості самого процесу створення ними колажу, звертаємо увагу на те, як була організована робота групи: чи йшла загальна робота або ж розбилися на підгрупи? Чи був у групі лідер? Один чи кілька? Було розподілено функції всередині групи (наприклад, хтось координує всю роботу, хтось підбирає вирізки з журналів, хтось розміщує їх на папері, хтось клеїть, хтось представляє колаж тощо) чи кожен діяв на свій розсуд? Чи було загальне обговорення теми? Чи кожен висловив свою думку й у якій формі він це зробив? Як приймали рішення щодо сюжету колажу чи взагалі не приймали? Працювали на загальну ідею чи кожний на себе? Яка була ступінь активності кожного члена групи у творчій діяльності та який їхній внесок у кінцевий продукт? (Скнар, 2017).

Завдяки цим особливостям, методика дала змогу в підсумку ідентифікувати цінності, які репрезентують візуальні образи (картинки) та активізувати рефлексію щодо національно-патріотичних настанов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Остапенко, І.В. (2014). Особливості візуалізації уявлень студентської молоді про владно-підвладну взаємодію. *Проблеми політичної психології: Збірник наукових праць*, 1(15), 368-374. <https://lib.iitta.gov.ua/9049/>
- Скнар, О.М. (2017). *Потенціал проєктивних методик у формуванні політичної картини світу молоді*. Київ: Міленіум. <https://lib.iitta.gov.ua/709861/>
- Соснюк, О.П. (2012). Психосемантична інтерпретація візуальних образів у прикладних дослідженнях. *Наука і освіта*, 9, 201-205. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15446/1/Sosniuk.pdf>
- Соснюк, О.П. & Остапенко, І.В. (2017). Особливості національної та громадянської ідентичності студентської молоді. *Український психологічний журнал*, 2(4), 164-176. <https://lib.iitta.gov.ua/708841/>

ACTIVATION OF NATIONAL AND PATRIOTIC ATTITUDES OF YOUTH USING VISUALIZATION IN EDUCATIONAL PRACTICE

Iryna Ostapenko

PhD in Psychology, Head of the Laboratory for Psychology of Youth Political Behaviour, Institute for Social and Political Psychology of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Oksana Sknar

PhD in Psychology, Senior Researcher, Senior Researcher of the Laboratory for Psychology of Youth Political Behaviour, Institute for Social and Political Psychology of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. To mark the Science Festival, the Laboratory for Psychology of Youth Political Behaviour of the Institute for Social and Political Psychology of National Academy of Educational Sciences held a workshop "Visualization of ideas about a real Ukrainian and a pseudo-Ukrainian" for students of the Pavlo Chubynskyi Academy of Arts. The practical event was organized in order to activate the national and patriotic attitudes of young people. Visualization tools and group discussion methods were used. The workshop was conducted on May 18, 2023, by Iryna Ostapenko, Head of the Laboratory, and Oksana Sknar, Senior Researcher. The projective technique of collages was used to activate the national and patriotic attitudes of young people. One group of students was asked to create a collage representing the idea of a real Ukrainian, and the other group was asked to create a collage representing a pseudo-Ukrainian. The students had to label each visual image in the collage. The choice of images and their arrangement was the result of a group discussion. The methodology allowed us to identify the values represented by the visual images (pictures) and to intensify reflection on national and patriotic attitudes.

Keywords: visualization; collage technique; national and patriotic attitudes of young people.

Дата публікації: 30 червня 2023 р.